

A nyárádszeredai
királyi járásbíróság
jogtörténete a II.
bécsi döntésig

2023.04.26.

MI nyilatkozat

Nyilatkozom, hogy a kutatás elkészítéséhez nem használtam mesterséges intelligenciát.

Tartalomjegyzék

Kivonat.....	2
1. Bevezető.....	2
2. Modern igazságszolgáltatási rendszer kezdete Nyárádszeredában.....	5
3. Igazságszolgáltatás Nyárádszeredában 1919-ig.....	11
4. Igazságszolgáltatás Nyárádszeredában az impériumváltástól a II. bécsi döntésig	16
5. Összegzés	23
6. Bibliográfia	24
Szakkönyvek.....	24
Folyóiratok.....	24
Kézirat.....	25
Levlétár	25
Egyéb	25

Kivonat

A nyárádszeredai királyi járásbíróóság az 1867. évi XXXIII. törvénycikk által került megszervezésre, ugyanis e törvénycikk rendezte a modern igazságszolgáltatás helyzetét. A modernizációs folyamatok kivitelezése nem ment zökkenőmentesen, járásbíróóság környékén a lakókat plusz adókkal sújtották, hogy felépüljön a bíróság épülete, ami a térség életében fontos szerepet tölt/töltött be, érdekesebbnél érdekesebb ügyeket szolgáltatva ezáltal a társadalomnak. A tanulmány kezdetektől dolgozza fel az információkat, az impériumváltáson át egészen a II. bécsi döntésig és ennek jogi oldaláról kívánja szemléltetni a történetet. Kiemelve meghatározóbb eseményeket, amelyek befolyásolták a járásbíróóság működését adott történelmi korokban. Illetve olyan periratokat, amelyek lényegesek az intézmény működésének profilozásában. Nem elhanyagolva azokat a jogászokat sem, akik jelentős munkát végeztek szakterületükön és ezáltal fellendítették a nyárádmenti igazságszolgáltatást. A kutatás a II. bécsi döntésig terjed, ennek oka ugyanis, hogy attól az időszaktól kezdődően nem állnak rendelkezésre megfelelő levéltári anyagok, amelyek a kutatás primer forrásai. Azonban jogtörténeti szempontból így is a kutatás igyekszik megválaszolni, hogyan és mikor jött létre Nyárádszeredában a járásbíróóság, valamint, hogy ez milyen hatással volt a nyárádmenti emberek életére, miként befolyásolta az értelmiség fejlődését az intézmény létrejötte és hogyan tudott kiteljesedni a jogászok szakértelme ezekben az időkben.

1. Bevezető

„A história nem arra való, hogy az ember csak éppen megismerje, mi volt s hogyan, hanem arra való, hogy ami már egyszer megtörtént, tanúságul legyen a későbbi időkben mindenkinek, aki hasonlatos sorsra jut.” Móricz Zsigmond így vélekedik a történelemről, amely mélyebb elemzés után rámutat arra, hogy nem elég csak ismeretében lenni tényeknek, hanem a mögöttes tartalmakkal is szükséges tisztában lenni. Éppen ez gondolat indíthatja el az embert elmélkedésében, hogy nem elég csak tisztában lenni a ténnyel, hogy valamikor létezett egy járásbíróóság Nyárádszeredában, hanem szükségszerű megfelelő kérdéseket feltenni a témával kapcsolatba, hogy az ismeret ne csupán egyetlen tényre redukálódjon, így sikerül meglátni az összefüggéseket a tények között.

A kutatás célja a nyárádszeredai királyi járásbíróóság jogtörténetének feltárása a dualizmustól kezdődően egész a II. bécsi döntésig. Megválaszolva, hogyan és mikor jött létre Nyárádszeredában a járásbíróóság, valamint, hogy ez milyen hatással volt a nyárádmenti emberek életére, miként befolyásolta az értelmiség fejlődését az intézmény létrejötte. Kitér a kutatás arra is, hogy milyen személyeknek adott teret jogi szakértelmük kifejtésében a járásbíróóság ezekben az években. A

profilozást négy különböző történelmi időszakba tudjuk bekegorizálni, aminek szükségszerűség segít jobban megérteni az adott kort és a hozzá tartozó bírósági munkát. Ezek minél pontosabb megértetéséhez, különböző, a nyáradszeredai királyi járásbíróságon tárgyalt pereket beépítve lesz

A dolgozat jogtörténeti jellegét tekintve kiemelendő primer források a Román Állami Levéltár által őrzött adatok, melyek néhol hiányosak és szerények a témát tekintve, azonban nélkülözhetetlen információkat találunk így is, hogy bizonyos akták megsemmisültek, nem találhatók vagy még nem kutathatóak a törvényben előírt elévülési idő szerint. Secoder forrásnak minősül a kutatásban fellelhető korai sajtó általi tájékoztatók és beszámolók, amelyek sok esetben a hiányos primer források megfelelő kiegészítője. Ezek mellett elengedhetetlen a szakirodalom általi adatok, amelyek adekváltak a témában.

Az 1867-es kiegyezés után beszélhetünk először modern igazságszolgáltatásról Erdélyben, ugyanis ekkor lett újra a része ez a régió a magyar igazságszolgáltatási rendszernek. A hatékony modernizációs folyamat alapját az adta, hogy a dualizmus idején ujjaszervezték a bíraskodási rendszert is a modern állam szükségleteinek megfelelően, ennek szolgált megfelelő alapul a 1867. évi XXXIII. törvénycikk. A folyamat már a neoabszolutizmus éveiben megkezdődött, majd a kiegyezést követően (1869. évi IV. törvénycikk) kimondták a közigazgatás és a bíraskodás szétválasztását. Ezzel egy időben ujjaszervezték a bíróságokat (1871. évi XXXI. és XXXII. törvénycikk). Ezek nyomán minden addig működött elsőfolyamodású bíróságot (megyei/széki és városi törvényszékeket, bányabíróságot, váltótörvényszékeket, főszolgabírói bíróságot, vegyes bíróságot stb.) megszüntettek, és helyettük létrehozták a királyi törvényszékeket, mint általános elsőfolyamodású bíróságokat.

Kezdetben minden törvényhatóságban létesült bíróság, összesen 102, ezek egy részét később az 1875. évi XXXVI. és 1885. évi III. törvénycikkek megszüntették, így a törvényszékek alig több mint fele (64) maradt meg. A kisebb vagyoni értékű polgári perekben és kisebb bűnügyekben a járásbíróságok ítéleztek, ahonnan első fokon a törvényszékekhez, másodfokon az ítélőtáblákhoz lehetett fellebbezni, amelyek kizárólag fellebbviteli fórumok voltak. Büntető és polgári perekben háromtagú tanács ítelt, kereskedelmi perekben a tanács két tagja az ipari és kereskedelmi kamarák által választott ülnök volt. A törvényszékek látták el a cégbíróságok feladatát és hozzájuk tartozott a csödeljárás is.¹ A bírósági szervezet csúcsán a legfelsőbb törvényszék, a Budapesten székelő,

¹ STIPTA, I., *Az erdélyi bírósági rendszer közjogi alapjai*, In: VERESS, E. (szerk) *Erdély jogtörténete*, Forum Iuris, Kolozsvár, 2018, 295.o.

országos hatáskörű Kúria állt, amely 1881-ben nyert egységes szervezetet.² Az 1874. évi XXXIV. törvénycikkkel rendezésre került az ügyvédek helyzete, amivel biztosították az ügyvédi kamarák létrejöttét. Az igazságszolgáltatás egységesítése csak a kiegyezést követő évtizedben lett teljes.³ A modern igazságszolgáltatási rendszer az 1890. évi XXV. törvénycikk tette egésszé, ugyanis a két meglévő ítélőtábla (Pest és Marosvásárhely) helyett 11-et létesített, amiből immár 4 volt Erdélyben.⁴

Már 1883-ban takarékpénztár⁵ működött Nyárádszeredában, ezzel is egy fejlődő kisváros látszatát nyújtva. a takarékpénztár vezetői a helyi közélet ismert személyei voltak: néhány politikus, vezető értelmiségi és a leggazdagabb vállalkozók és kereskedők. Nyárádszereda, amely korábban nem volt taxás hely, az 1886. évi XXII. törvénycikk értelmében nagyközség lett, és bár hivatalosan addig is községként kezelték, de csak ekkor váltak meg a mezővárosi megnevezéstől.⁶

A modern igazságszolgáltatás fejlődési korszaka az első világháborúig tartott. A háborút lezáró békerendszer Erdélyt Romániához csatolta, Erdély beépült a román igazságszolgáltatási térbe. A dolgozat a történelmi sémák adta események mentén oszlik fejezetekre, az első világháború végéig, azaz 1919-ig történő események és az azokat befolyásoló tényezők alkotják az második fejezetet a nyárádszeredai királyi járásbíróóság vonatkozásában kerül kibontásra. A harmadik fejezet az impériumváltás és a II. bécsi döntés közötti időszakot dolgozza fel a nyárádszeredai királyi járásbíróóság tekintetében. A negyedik rész a nyárádszeredai királyi járásbíróóság végéig, azaz megszűnéséig tart, illetve annak körülményeit, tehát a járásbíróóság jogtörténeti hagyatékát hivatott feldolgozni.

² MOLNÁR, A., *A magyar bírósági szervezet és perjog története*, Kiadó: Zala Megyei Bíróság-Magyar Jogász Egylet Zala Megyei Szervezete, Zalaegerszeg, 1996, 156.o.

³ Erdély története III. Budapest 1986. 1625–1626; *Az erdélyi Főkörmányszék és a „Királyi Biztosság” működése (1867–1872)*, In: STIPTA, I., *Az erdélyi bírósági rendszer közjogi alapjai*, In: VERESS, E. (szerk) *Erdély jogtörténete*, Forum Iuris, Kolozsvár, 2018, 295.o.

⁴ Idem. VERESS, E. (szerk.), 295.o.

⁵ BALATON, P., *Gazdaság és agrártársadalom*, In: EGYED, Á. (szerk.): Székelyföld története III. kötet, Magyar Tudományos Akadémia, Bölcsészettudományi Kutatóközpont (MTA BTK, Budapest) Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME, Kolozsvár) Haáz Rezső Múzeum (HRM, Székelyudvarhely) Székelyudvarhely, 2016, 97.o.

⁶ PÁL, J., *Gazdaság a városok és a modernizáció kihívásai mögött*, In: EGYED, Á. (szerk.): Székelyföld története III. kötet, Magyar Tudományos Akadémia, Bölcsészettudományi Kutatóközpont (MTA BTK, Budapest) Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME, Kolozsvár) Haáz Rezső Múzeum (HRM, Székelyudvarhely) Székelyudvarhely, 2016, 166.o.

2. Modern igazságszolgáltatási rendszer kezdete Nyárádszeredában

A Magyar Polgár című kolozsvári hírlap 1875. évi kiadványában olvasható, hogy a nyárádszeredai királyi járásbíróshoz az igazságügyi minisztérium 1875. évi 8578. számú rendelete folyamán az alábbi területek tartoznak: Abod, Atosfalva, Backamadaras, Bálintfalva, Bede, Bere, Berekeresztúr, Böő, Buzaháza, Csikfalva, Csittszentmárton, Csókfalva, Deményháza, Demeterfalva, Erdőszentgyörgy, Ebed, Geges, Gyalakuta, Havad, Havadtő, Harasztkerék, Hódas, Jobbágyfalva, Jobbágytelke, Iszló, Kelementelke, Kendő, Kibéd, Kis-Adorján, Köszvényes, Köszvényes-Remete, Magyaros, Mája, Makkfalva, Márkod, Mikháza, Moson, Nagy-Adorján, Nyárádandrásfalva, Nyárádgálfalva, Nyárádszentanna, Nyárádszentimre, Nyárádszentlászló, Nyárádszereda, Nyomát, Rigmány, Sárd, Seprőd, Selye, Siketfalva, Sóvárád, Szóvata és Ilyésmező, Szentgerlicze, Szentháromság, Szentlőrincz, Szentsimon, Szövérd, Tompa, Torboszló, Vadad, Vadasd, Vécze.⁷ Viszont a későbbiekben 1897-ben kerül át ténylegesen a magyar királyi belügyminiszter rendeletével Hodos, Vadad, Ehed, Jobbágytelke és Iszló községek szászrégeni alsó szolgabírói járásból a nyárádszeredai szolgabírói járásba.⁸

A kezdet nehéz volt, erre enged következtetni a Közérdek Marosvásárhely című lap 1891. évi újságcikke, amelyben erős kritikát fogalmaznak meg Szilágyi Dezső igazságügyérrel szemben, aki a nyárádszeredai járásbíróshoz nem látta el telekkönyvi hatósággal, azaz nem engedélyezte a telekkönyvi intézet létrejöttét. Nyárádszereda többszöri kérését azon az alapon utasították vissza, hogy a „*telekkönyvi hatóság elhelyezésére szükséges hivatali helyiséget örök időkre ingyenesen és a telekkönyveknek elhelyezésére szükséges záros szekrények és a hivatalnok számára kellettő bútorokat nem ajánlotta fel.*”⁹ Később arra is fény derül, hogy az elutasítás a telekkönyvi hatóságot illetően nem egyszeri eset, ugyanis kérvény-kérvényt vált fel az ügyben, megtudható az is, hogy a vármegye alispánja Sándor László, de még a törvényszéki elnök Szentmariay Dezső is az ügy mellé áll. Az is megtudhatjuk, hogy a nyárádszeredai királyi járásbíróshoz a kérvény igen releváns ugyanis éppen Nyárádszereda és környéke a nyárádszeredai járásbíróshoz tartozott az,

⁷ Magyar Polgár, Kolozsvár, 1875, június 5., IX. évfolyam, 126. szám, 2. o. Arcanum (letöltés 2023.febr.11.)

⁸ Magyar Polgár, Kolozsvár, 1897, december 13., XI. évfolyam, 283. szám, 4.o. Arcanum (letöltés 2023.febr.11.)

⁹ Közérdek, Marosvásárhely, 1891. július 5., III-ik évfolyam, 27. szám, 1.o. Arcanum (letöltés 2023.febr.11.)

amelyet a székelység zöme lakott és ahol a birtokok „bámulatos” apró parcellára voltak osztva. A 137553 hektár terület 231834 parcellára van darabolva, ezzel szemben, összehasonlításként akkoriban a marosvásárhelyi királyi járásbíróház területén a 78156 hektár birtok terület 139264 parcellára oszlott. Viszont a távolság miatt – amelyet Marosvásárhelyig kellett megtennie az embereknek – arra ösztökölte őket, hogy elhanyagolják a telekkönyvezést. Így mikor már több alkalommal is tulajdonost cserélt a tulajdonjog, de tulajdonos személye a telekkönyvben nem változott, egy esetleges vásárló már nem tudta magára telekkönyveztetni a megvásárolt tulajdont mivel nem tudta a jogcsere folytonosságát igazolni. Ezzel nem kevés feladatot okozva a bíróságoknak.

A lakosok, amint kiderült sokat áldoztak azért, hogy a királyi járásbíróház mellé telekkönyvi hivatalt is kapjanak,

„ügyis erején felül 43% községi pótdát fizet 10%-os kölcsönt vett fel 20000 frt erejéig hogy a kir. jbiróságnak megfelelő épületet teremtsen. Ígérve volt telekkvi hatóság is. ígérve volt compétens helyről és így mert kölcsön vett pénzzel a kir. jbiróság és telekkönyvi hatóság részére 20,000 frttal az igazságügyi kormány által adott tervezet szerint; hivatali helyiséget építeni. Több mint 10 éve üressen állnak a tervezetnek megfelelőleg – kölcsönvett pénzen – épített termék, telekkönyvi hatóság nincs, de van az igazságügyi kormány által adott tervezet szerint kölcsön vett pénzen épített hivatali helyiség kölcsön tőkéjének kamatja.”¹⁰

Megfigyelhető tehát, hogy a lakosság az elszegényedés fele sodródik, és helyzet nehezen rendeződik a nyárádszeredai királyi járásbíróház hatáskörét és működését tekintve. Az új bírósági épület átadásáig majdnem 15 év telik el a fenti cikk megjelenése után. Tény, hogy az építkezés biztosít valamilyen munkát néhány ottlakónak de az adók nehéz évek elé állítják a polgárokat.

Az épületet 1905-ben építették és elsősorban járásbíróházként szolgált. Az épületnek egy hosszú szárnya van, főhomlokzata és főbejárata, amely a Rózsák utcára néz. A hosszú szárnyra merőlegesen néző, két kis melléképület egészíti ki az épületet, a telek 3180 négyzetméter, ebből a bíróság főépülete 1800 négyzetméteren, míg a bírónak fenntartott hivatalai lakás 300 négyzetméteren fekszik.¹¹

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Tema de proiectare, Județul Mureș, Miercurea Nirajului, Nr. 4644/26.05.2020

Az épületnek impozáns beltere van, homlokzatát látszólagos és az ablakok körüli keretet bordázott kőburkolat ékesíti, a szecessziós épületek díszítésében gyakran használt formák még most is fellelhetők az épületen, éppen ezért az épület második kategóriás műemlék, amely felújítás alatt áll.¹²

A főbejáratot kiemeli a magasztos kőpárkány, a fő-párkányok és az ajtó a fent említett stílusra jellemző díszítések borítják az épületet. A épületben másodlagos szerkezetű, fakeretes ablakok és ajtók is találhatók. A könnyű felsőrésszel és fényes lábazattal ellátott kettős ablakok függőleges elválasztású szárnyakkal vannak felszerelve. Belül a legrepresentatívabb terület a lépcsőház a főlépcsőházzal, amely szecessziós stílusú, kovácsoltvas díszítéssel van ellátva. Az épületnek magas tetőszerkezete fából készült, a burkolat pedig szürkés színű kerámiacserépből áll.

A következőkben bírósági esetek kerülnek bemutatásra 1905-ig, amelyek által betekintést nyerhetünk, hogy miként működött a járásbíróság és milyen eseteket tárgyalta ezekben az években

Ugyan, a nyárádszeredai királyi járásbíróság hivatalos épülete 1905-ben került átadásra, de a bíróság már előtte is működött, erre enged következtetni nem csak az akkori cikkekben megjelenő kinevezésekről, bűncselekményekről és egyéb jogvitákról szóló hírek, de a marosvásárhelyi állami levéltárban található feljegyzések is, amelyek bizonyos időszakokra nézve szegényes bizonyítékot szolgáltatnak arra vonatkozóan, hogy egyáltalán léteztek tárgyalások az adott bíróságon. Az első hivatalos okmány, amely konkrétan a nyárádszeredai királyi járásbíróságot érinti az egy hirdetmény 1867. júliusából, amelyet a marosvásárhelyi fő királybíró Mikó Mihály küldött ki minden olyan település számára, amely a nyárádszeredai királyi járásbíróság hatáskörébe tartozott. A hirdetményt minden település jegyzője, keltezéssel ellátva alá kellett írja, hogy tudomásul vette a hirdetményben leírtakat. A hirdetményben a fő királybíró tájékoztatást ad a 1867. évi 14. cikkely értelmében, igazságügyet érintő változásokról, valamint a bírák kijelöléséről:

„csak azok közül lehetvén a kijelölések kik becsületes jellem oklevelekkel igazolni Jogtudományi képesség és gyakorlati jártasság – továbbá a bírói (?) hivatalnak valóban lesz folytatása által a Bíróságra minősítve vannak, önként következik, hogy a kijelölés csak azon esetben és úgy történhet

¹² Ibidem

*az első irat értelmében, ha az megelőzőleg az in kellékek közül legalább egyik jellemmel, okmánnyal igazoltatik.”*¹³

A Hirdetmény utolsó bekezdéséből kiderül, hogy mindazok, akik az „*említett hivatalokra válaszolni akarnak*” július 9-ig személyesen kell beadják okmányaikat Mikó Mihály fő királybírónak Marosvásárhelyen.¹⁴ Egyértelműen gyors mozgósítás figyelhető meg a modernizáció hatására, a Hirdetményt a fő királybíró július 2-án adta ki, a legutolsó településre is elért július 6-án, ami egy lendületet jelent a modernizáció hatására. A Román Állami Levéltárban szintén 1867-től vannak feljegyzések a nyárádszeredai királyi járásbírósról¹⁵ de az információk túlnyomó többsége rendkívül hiányos.

Korábban említés volt arról, hogy a kezdet nehéz volt a járásbírószámára, melynek számos problémája nem csak a telekkönyvi hivatal ki nem helyezése és az új épület el nem készülése volt, de az ügyek tartalma is megbotránkoztatta a közvéleményt. Habár levéltári adat nem maradt fenn a periratokból azért az újságcikkek is beszámolnak egy-egy esetről, ami által körvonalazódik, hogy mi is játszódhatott le az említett járásbírószámon.

A Politikai Újdonságok című lapban találhatjuk az egyik legelső esetet 1881-ből, melyből kiderül, hogy S. F. földműves, eladta a feleségét ököráron J. István nevű fiatalembernek, 20 osztrák értékű forintért. Formális szerződést írtak a felek egy adásvételi szerződésnek megfelelően és mielőtt a vásárló a vásárt megkötötte volna a nyárádszeredai királyi járásbíróshoz azt a kérdést intézte, hogy az embernek szabad-e a pénzével bármit vásárolni, és mivel a válasz igen volt így a vásárt hirtelen meg is kötötték.¹⁶ A feltételezhető valóság némiképp árnyaltabban mutatja az be az esetet, ugyanis kiderül a cikkből, hogy a házastársak római katolikus vallásúak, míg az ifjú „vásárló” református vallású. Tudatában azon ténynek, hogy az 1880-as években miként tekintettek a válásra, ez az ügynevezett „adásvételi szerződés” a nyárádmenti lakosság különös leleményességét szemlélteti, amelynek sajnos jogi megoldásáról kevesebbet már tudunk. Bár feltételezhető, hogy a szerződést semmisnek nyilvánítottak és amennyiben az adásvétel „tárgya” – azaz a feleség – is az ifjú J. Istvánnal kívánt maradni, úgy előbb elkellett válnia férjétől. Azonban a humoros ügyeken túlmutatóan komoly

¹³ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 1109. mutató, 1. akta,

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 881. mutató, 277. fond, 1. akta,

¹⁶ Politikai Újdonságok, 1881. május 8., XXVII. évfolyam, 19. szám, 262.o., Arcanum (letöltés 2023.febr.11.)

bűncselekmények is történtek, 1888 novemberében Mayer Juon 22 éves szolgalegénnyel Józsa Lajos szóváltásba és dulakodásba keveredett tilos legeltetés miatt, ami következtében

„a szekéréről fejszéjét lekapván, azt élével Mayer bal arcába vágta nagy erővel. Azután a fejsze fokával súlyos ütést mert a fejére is. Azzal elindult hazafelé, mintha semmi sem történt volna. Még egyszer visszatekintvén, észrevette, hogy áldozata még mozog – ismét visszament s két fejszefokkal megadta a kegyelemcsapást. Ez történt éjjel 11 órákor.”¹⁷

Az újságcikkből még kiderül, hogy a gyilkost könnyen elfogták ugyanis szemtanúk is voltak, és csakhamar a nyárádszeredai járásbíróság fogházába szállították, ott várta az ítéletet. Aztán egy év elteltével ismételten emberölést tárgyal a nyárádszeredai királyi járásíróság amikor mulatság alkalmával ittas állapotban Bodoni György márkodi lakos Marton Albertet nyakon szúrta, aki a szúrás következtében elvérzett.¹⁸ A nyárádszeredai királyi járásbírószágon színes ügyek kavalkádja mutatkozik meg már az elején, ugyanis szintén 1889 őszén arról számolnak be, hogy Szentlőrincz községben Gerebenes Rupa éveken át sikeresen került a sorozó-bizottságot. Azonban sikerült elkapni és átadni a nyárádszeredai járás főszolgabírójának.¹⁹ Az 1889-es év gazdag volt bűncselekmények tekintetében, ugyanis rablótámadás áldozata volt a marosvásárhelyi körorvos, aki a szülőfalujából utazott haza a barátnőjével és még két másik férfival melyből egyikük életét vesztette a támadás során. A hírek alapján a csendőrség gyorsan a tettesek nyomára akadt, akik nem titkolták tettüket és a nyárádszeredai fogházban várták büntetésüket.²⁰ Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy ha éppen nem volt olyan bűncselekmény a térségben, amely felhívta volna magára a figyelmet akkor nem voltak restek kreálni valamit, amivel a nyárádszeredai királyi járásbíróság bekerülhet a hírekbe. Így történt ez abban az esetben, amikor a magyarosi körjegyzőt rablás gyanúja miatt a csendőrség letartóztatta és ebből akkora hír kerekedett, hogy minden nagyobb lap foglalkozott vele. Azonban csak azt már nem közölték le az ismertebb lapok, hogy az egész csak – mai szóval élve – „fake news” volt és hírverés, egyedül a Marosvidék Heti Közlönye

¹⁷ Magyar Polgár, Kolozsvár, 1888. november 16., II. évfolyam, 267. szám, 2.o., Arcanum (letöltve 2023. febr.2.)

¹⁸ Magyar Polgár, Kolozsvár, 1889. szeptember 26., III. évfolyam, 223. szám, 2.o., Arcanum (letöltve 2023. febr.2.)

¹⁹ Magyar Polgár, Kolozsvár, 1889. november 26., III. évfolyam, 274. szám, 3.o. Arcanum (letöltve 2023. febr.2.)

²⁰ Magyar Polgár Kolozsvár, 1889. szeptember 13., III. évfolyam, 212. szám, 1.o., Arcanum (letöltve 2023. febr.2.)

hozta le, hogy Tőkés Albert, az említett körjegyző cáfolta a letartóztatásáról szóló híreket és a szerkesztőségnek kijelentette, hogy feljelentést tesz azok ellen kik őt rágalmazták.²¹ Az egyik legutolsó nagy port kavaró eset az új bírósági épület átadása előtt, egy mosoni lakossal Szálasi Ferencsel a reflektorfényben zajlott, kiderült ugyanis, hogy egy árva, szellemi fogyatékos leányt örökbe fogadott, de csak a leány öröksége miatt. Mint kiderült az ember az örökbefogadás kezdetén már el akarta tenni láb alól, a leányt, aki amúgy jó testi egészségnek örvendett. Éhezettette és verte a gyermeket, majd később a disznok közé zárta és az állatok etetőjéből kényszerítette enni. Azon a ponton, amikor a szomszédok jelentették a rendőrségen a kegyetlenséget a lány már 18–19 éves volt. Megdöbbenő állapotban találtak a lányra, aki minden emberi közeledésre üvöltött mivel már értelmesen beszélni nem bírt, „*egész teste fekete, szederjes foltokkal van borítva, mind megannyi ütés nyoma, [...] szemeivel alig lát és a végelgyengülésig le van soványodva.*”²² Annyit tudunk meg, hogy a mostoha ellen büntető eljárást indított a nyárádszeredai királyi járásbíróság.

Sajnos a Román Állami Levéltár nem őriz periratokat a nyárádszeredai királyi járásbíróság korai korszakáról, ahogy a fent említett esetekről sem találunk peranyagokat, ezért a korabeli sajtóra hagyatkozva tudjuk modellezni a járásbíróságot, illetve annak életét. Azonban néhány kevés és hiányos, ámbar hasznos adattal mégis szolgálni tud a levéltár melyből kiderül, hogy 1888-ban²³ 4 ügyet sikerül a járásbíróság ingatlanügyi osztályának megoldani, melyből három telekkönyvezés és egy adásvételi szerződés volt ezekből. A következő év, amelyről bármilyen levéltári anyagot is találunk az 1892, amikor szintén 4 aktát sikerül lezárni az ingatlanügyi osztálynak, melyből egy irányul adásvételi szerződésre és három esetében olvashatatlan a jelzés.²⁴ 1895-ből három eset van az ingatlanügyi osztályon, mindhárom telekelés²⁵ és a helyzet változatlan 1897-ben, mindhárom akta telekelés,²⁶ az új bírósági épület átadása előtt már csak 1904-ből van adat, ahol ismét csak az ingatlanügyi osztály aktái fellelhetők, az akták száma 4, melyből három telekkönyvezés és egy öröklés. Ezekből az aktákból kiderül, hogy kik voltak a felek és mi volt a per tárgya, de az ügyben részt vevő ügyvédek, bírók, jegyzők személyét nem lehet megtudni.

²¹ Marosvidék Heti Közlöny, Marosvásárhely, 1895, XXV. évfolyam, 95.o. Arcanum (letöltve 2023. feb.2.)

²² Nemzeti Hírlap, Kolozsvár, 1904. október 3., I. évfolyam, 151. szám, 3.o. Arcanum (letöltve 2023. febr. 13.)

²³ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 16 akta,

²⁴ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 17 akta,

²⁵ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 18. akta,

²⁶ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 19. akta,

Az első kinevezés, amelyről a Magyar Polgár Kolozsvár című lap számol be 1887-ben kijelenti, hogy a „nyárádszeredai járási szolgabíróshoz” Farkas Zalánt írnoknak nevezték ki, a megtévelyodott Grün Kálmán helyére.²⁷ Az első bírói kinevezésről csak később lehet olvasni, azonban 1888-ban arról értesülünk a főispáni körút alkalmával, hogy Sándor Lajos nyárádszeredai királyi járásbíró munkája tiszteletre méltó, és az ő tevékenységének köszönhetően a fogház tisztasága elismerésre méltó, valamint a szolgabíró intézkedéseket tett egy megfelelő könyvtár beszerzésére, hogy a raboknak (akik többségében földművesek voltak) ideális könyvek olvasását tudják biztosítani.²⁸ Szintén indirekt módon értesülünk arról, hogy Dósa Kálmán volt 1893-ban a nyárádszeredai királyi járásbíró albírója, azonban még abban az évben a marosvásárhelyi királyi táblabírójához nevezték tanácsjegyzőnek.²⁹ Továbbá a kinevezéseket illetően, a Magyar Nemzet című lapból értesülünk, Márton István nyárádszeredai lakos ügyvédjelöltet illeti, akit aljegyzővé neveznek ki a királyi járásbíróságra 1901-ben.³⁰

3. Igazságszolgáltatás Nyárádszeredában 1919-ig

Az 1905. évtől kezdődően már viszonylag adat áll rendelkezésünkre, azonban a levéltári adatok ismételten hiányosak. A nyárádszeredai királyi járásbíróság ingatlanügyi osztálya 1905 négy,³¹ 1906-ban három,³² 1907-ben négy,³³ 1909-ben nyolc,³⁴ 1910-ben öt,³⁵ 1911-ben hét,³⁶ 1912-ben nyolc,³⁷ 1913-ban nyolc,³⁸ 1914-ben harminckilenc,³⁹ 1916-ban hat,⁴⁰ 1919-ben pedig ismét hét akta szerepel, ezeknek többsége (elenyésző kivételekkel) mind adásvételi

²⁷ Magyar Polgár, Kolozsvár, 1887. augusztus 26., I. évfolyam, 199. szám, 3.o. Arcanum (letöltve 2023. febr.2.)

²⁸ Magyar Polgár, Kolozsvár, 1888. Szeptember 14., II. évfolyam, 213. szám, 2.o. Arcanum (letöltve 2023. febr.2.)

²⁹ Magyar Polgár, Kolozsvár, 1893. március 9., VII. évfolyam, 56. szám, 3.o. Arcanum (letöltve 2023. febr.2.)

³⁰ Magyar Nemzet, 1901, január 23., XX. évfolyam, 23. szám, 8.o. Arcanum (letöltve 2023. febr.2.)

³¹ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 21. akta,

³² Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 22. akta,

³³ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 23. akta,

³⁴ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 24. akta,

³⁵ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 25. akta,

³⁶ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 26. akta,

³⁷ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 27. akta,

³⁸ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 28. akta,

³⁹ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 29. akta,

⁴⁰ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 30. akta,

szerződéshez kapcsolódnak vagy telekeléshez. Az elenyésző számú kivételek esetében a tárgy megnevezése végrendelet vagy birtokháborítás.

Érdekes eset derül ki az 1906. évi 7. számú Havi Közlönyből melynek 735. oldalán a 18 éven aluli férjhez ment nők áttérésének jelentkezési idejéről értekeznek, azaz, ha egy nő más vallású férfihez megy feleségül mennyi időn belül térhet át ha még kiskorú, majd kiderül, hogy a nyárádszeredai királyi járásbírószágon Sz. Gy. monogramú vádlott az 1868. évi LIII. törvénycikk 3–6. §§-ai rendelkezésének meg nem tartása által elkövetett s a K. B. T. K. 53. §-ába ütköző vallás elleni kihágás elkövetésében bűnösnek találták és

„ezért a hivatott szakasz alapján a K. B. T. K. 21. §-ának alkalmazásával az 1892. évi XXVII. t.-cikk 3. §-ban meghatározott célokra fordítandó és 15 nap különbeni végrehajtás terhe alatt ezen kir. járásbírószághoz befizetendő 10 forint pénzbüntetés mint fő- és 5 forint pénz- mint mellékbüntetésre, behajthatatlanság esetében pedig a K. B. T. K. 22. §-a alapján átváltoztatandó 2 napi elzárás büntetésre ítéltetik.”⁴¹

A per lényegi kérdését az okozta, hogy egy Balogh Róza nevű 18 év alatti hölgy, aki református volt, férjhez készült menni egy katolikus emberhez és mivel még nem töltötte be a 18-ik életévét a katolikus vallást csak házasság után vehette volna fel. Azonban az esküvő előtt két nappal a leány már megszerzi az áttéréshez szükséges és meghatározott áttérési nyilatkozatot, az ezzel kapcsolatos alakszerűséget is leghamarabb csak a házasság napján lett volna jogosult megszerezni. A lelkész az 1868. évi LIII. törvénycikk 3. §-a értelmében, aki más vallásra szeretne áttérni két tanú jelenlétében a lelkész előtt kinyilatkoztatja szándékát, majd leghamarabb 14 nap, de nem később, mint 30 nap újabb kinyilatkoztatást tesz a tanúk és a lelkész előtt.

„4. §-a értelmében az áttérni akaró nyilatkozatai felől a lelkésztől külön-külön kiállítandó bizonyítványt kérni köteles és az 5. §. értelmében csakis, ha a kívánt bizonyítvány kiadását a lelkész bármi okból megtagadná, jogosultak a tanúk kiállítani a bizonyítványt, a melynek alapján a 6. §. értelmében az illető egyház az áttérni kívánót kebelébe felvenni jogosult”,⁴²

tehát a nyárádszeredai református egyház szerint, Balog Rózát a katolikus egyház nem volt jogosult felvenni, mivel áttérési szándékát nem jelezte a református egyháznak férjhezmenetele

⁴¹ Havi Közlöny, 1906. augusztus, XXIX. évfolyam, 7. szám, 735.o. Arcanum (letöltve 2023. febr.15.)

⁴² Ibidem.

előtt és utána sem a megfelelő illetékességgel bíró egyházközségben jelentette be szándékát, vagyis nem Nyárádszeredában (ahová valósi volt) hanem új lakhelyén lévő egyházközségnek jelentette ki szándékát, aki nem volt illetékes eljárni. Az ügy egész a magyar király Kúriáig került, ahol az a döntés született, hogy nyomozást kell elrendelni:

„mind a két alsóbíróság végzésének megváltoztatásával, a feljelentett cselekmény körülményeinek kiderítése végett nyomozás rendeltetik. Mert igaz ugyan, hogy az 1895. évi XLTTT. t.-cikk 5. §-a szerint mindenkinek szabadságában áll valamely vallásfelekezettől ki- és a másikba belépni, de csak a törvény által megállapított feltételek alatt, Eme feltételeknek az 1808. évi LIII. t.-czi [...] Minthogy pedig ebben az esetben a más vallásfelekezetbe lépésre nézve hamis bizonyítvány használata, esetleg az 1895. évi XLIII. t.-cikk 23. §-ába ütköző módon a felvétel szabálytalansága van panaszolva, melyből esetleg az anyakönyvvezetés közérdeke vagy az egyházi járandóságok kötelezettségére nézve jogsérelem háromolhatik: a büntethetőség, esetleg a további intézkedéseknek meghatározása a kiderítendő körülményektől függ, a miért a nyomozást el kellett rendelni.”⁴³

Felettébb érdekes eset sejlik fel a Szabadság című lapban megjelent jegyzőkönyv alapján, amelyből kiderül, hogy a nyárádszeredai királyi járásbírószágon 1906. április 3-án kölcsönszerződés kötöttet a nyárádszeredai Dr Nagy József főszolgabíró és a szászrégeni Farkas Kálmán szolgabíró között. Az előbbi 3000 korona kölcsönt adott készpénzben és váltóban Farkas Kálmánnak, valamint 17 korona bélyegköltséget is a kölcsönhöz számolnak.⁴⁴ A bíróság részéről tanúként aláírt és jelen volt Petrovitcs Ferenc járásbíró és Kelemen Kálmán jegyző és könyvvezető. A jegyzőkönyv alapján a szerződésben az állt, hogy elismeri a tartozását és a „*mai napon történt elszámolás alkalmával [...] kötelezem magam arra, hogy 3000 koronát valamint 17 korona bélyegköltséget a mai napon, azaz 1906. április hó 3-án délután 5 óráig idővesztés és végrehajtás terhe alatt Dr. Nagy József nyárádszeredai lakosnak megfizetem.*”⁴⁵ Az nem derül ki a cikkből, hogy miért kell ilyen rövid időre ekkora pénzösszeg a szászrégeni járásbírónak, az azonban kiderül, hogy ezt az összeget nem törlesztik még az év novemberében sem, ugyanis a cikk erről az esetről azon év novemberében jelenik meg. A cikk érdekes megfogalmazást használ akkor is mikor

⁴³ Idem. Havi Közlöny, 1906. augusztus, XXIX. évfolyam, 7. szám, 740.o.

⁴⁴ Szabadság, Marosvásárhely, 1906. november 4., II. évfolyam, 253. szám, 3.o. Arcanum (letöltve 2023. febr.15.)

⁴⁵ Idem., Szabadság, Marosvásárhely, 1906. november 4., II. évfolyam, 253. szám, 4.o.

azt írja, hogy nem Dr. Nagy Józsefen múlt, hogy a „hazaárulásért kapott Judáspénzből” nem részesült mivel a „*pütkösdí királyság igen rövid idő alatt véget ért*”, azaz talán feltételezhető, hogy Dr. Nagy József főszolgabíró nem örvendett valami nagy elismerésnek az emberek körében. Még ha csak rébuszokban írt módon is azzal vádolják, hogy nem tisztességesen jutott pénzhez, hiszen 3000 korona készpénzben és váltóban igen nagy pénznek számított és még élvezni sem tudta, hiszen amilyen hamar jött olyan hamar ment is az által, hogy a kölcsön nem térült meg. Azonban több információt nem nagyon találunk erről az ügyről 1906-ban. Azonban az még megállapítható, hogy 1904-ben, mint „*nagybecsült*”⁴⁶ nyárádszeredai főszolgabíróra hivatkoznak rá az újságok. Sőt, mi több 1902-ben a Székely Lapok egy cikkéből kiderül, hogy a miniszter (nem derül ki melyik) Nyárádszeredában töltötte idejét egy dús villásreggeli keretén belül az akkori nyárádszeredai főszolgabíróbal, Dr. Nagy Józseffel.⁴⁷ Így aztán nem lep meg senkit, hogy a főszolgabíró egyszer csak lemond tisztségéről, hogy alispán legyen 1906-ban. Az ő megüresedett helyére vették fel Körösy József főszolgabírót Nyárádszeredába, akit aztán felfüggesztett az alispán tisztségéből 1907-ben, mivel az akkori főszolgabíró megvádolta az alispánt azzal, hogy 1904-ben történt bűncselekmény alkalmával elsikkasztottak több ezer koronát, a hamisítás és sikkasztás pedig 1906-ig húzódott Körösy szerint. A közvélemény egy része a sikkasztást mulasztásként látja.⁴⁸ Azonban az alispánt, egy hét múlva is, mint „*egyedüli törvényes tisztviselő*”-re hivatkoznak.⁴⁹ Egy nappal később arról értesülhetünk, hogy Körösy József ellen fegyelmi eljárást indítottak.⁵⁰ Az eset több szempontból is izgalmas, pontosan nem tudhatjuk kinek/melyik félnek van igaza, azonban az eset valószínűleg az akkori lakosságot is gondolkodóba ejtette, hiszen egy évvel előbb egy rébuszokban írt cikk szintén valami hasonló esetre utalhatott a főszolgabírónak/alispánnak jogtalanul megszerzett „Judáspénz”-re.

Egy évvel később olyan eset kerül a nyárádszeredai királyi járásbíróságra, amit majd fellebbviteli bíróságként a marosvásárhelyi törvényszék is tárgyal, de az ügy nem ettől lesz érdekes, hanem

⁴⁶ Székelység, Marosvásárhely, 1904. december 6., VII. évfolyam, 276. szám, 2.o. Arcanum (letöltve 2023. febr.15.)

⁴⁷ Székely Lapok, Marosvásárhely, 1902. október 31., IV. évfolyam, 247. szám, 1.o. Arcanum (letöltve 2023. febr.15.)

⁴⁸ Székely Lapok, Marosvásárhely, 1907. szeptember 12., XLVII. évfolyam, 208. szám, 1.o., Arcanum (letöltés 2023.febr.11.)

⁴⁹ Székely Lapok, Marosvásárhely, 1907. szeptember 21., XLVII. évfolyam, 216. szám, 4.o., Arcanum (letöltés 2023.febr.11.)

⁵⁰ Székely Lapok, Marosvásárhely, 1907. szeptember 22., XLVII. évfolyam, 217. szám, 2.o., Arcanum (letöltés 2023.febr.11.)

attól, hogy a szovátai római katolikus pap rágalmozással vádol meg kilenc embert. Kiderül ugyanis, hogy az egyház erdjét a pap 8000 koronáért eladja az Agrártakarékpénztárnak, a kapott pénzből pedig egy alapot akar létrehozni a szegényebb rétegnek, azonban a községben lakó birtokosok kifogásolták ezt a cselekedetet, mivel szerintük a megállapodás úgy szólt, hogy a fát eladják bárkinek, aki az árát megfizeti és a föld a község birtokosainak lesz eladva bizonyos összegért. Ennek apropóján az a kilenc ember kik nem voltak megelégedve ezzel az üzlettel, a papot az érseknek írt levélben megrágalmozazzák, hogy Gazda Dénes plébános megrövidítette a szovátai egyházközséget mivel annak vagyona apad, de a szegények számára gyűlt összeg is fogyatkozást szenvedett, valamint az is belekerült a püspöknek írt levélbe, hogy a szovátai tanítónő keze a plébános vállán volt. A plébános ügyvédje Dr. Szoboszlai László volt, akiről a későbbiekben még több információ derül ki és aki a vádlottak ellen a btk. 260. §-ban meghatározottakban 7 rendbeli rágalmozás és a btk 261. §-ben meghatározottak alapján 6 rendbeli becsületsértés vétsége miatt emelt vádat, amit aztán csak rágalmozásra módosítanak.⁵¹ Az elsőfokú ítélet értelmében a főbüntetés egyénenként változó, de behajthatatlanság esetében 3 nap fogházzal helyettesíthető 30 korona pénzbírságtól kezdődően behajthatatlanság esetében 10 nap fogházzal helyettesíthető 100 korona pénzbírságot szab ki a nyárádszeredai királyi járásbíró Veress Árpád nevű királyi albíró behajthatatlanság esetén 1 napi fogházzal helyettesíthető 10 koron pénzbüntetés terhe mellett, mint mindenkire vonatkozó mellékbüntetés.⁵² Érdekességként megjegyzendő, hogy a vádlottak mindegyike, függetlenül attól, hogy vagyonos vagy vagyontalan volt a tárgyalás alkalmával is megállapították, hogy írás és olvasás tudók voltak. Bár némelyik vádlott, hivatkozott arra, hogy nem tudta pontosan mi szerepel a püspöknek írt levélben, mivel mind aláírtak és személyesen adták át a püspöknek így ezt nem vették figyelembe.

Itt fontos megjegyezni, hogy a nyárádmenti értelmiség aránya egy 1910-es felmérés alapján 13,1% volt, ami akkoriban magas arálynak számított, még csak járási székhelyként is Csíkszeredát meghaladó arányokat adott Nyárádszereda.⁵³ Fontosabb lapokba kerültek be olyan esetek, amelyek az embereknek beszédre adtak okot, jellemző volt immár a bíróság széleskörű helytállása is. Az említett esetben kiderül, hogy a marosvásárhelyi királyi törvényszék egyetértett a nyárádszeredai

⁵¹ Szabadság, Marosvásárhely, 1907 december 8., III. évfolyam, 282. szám, 8.o., Arcanum (letöltve 2023.febr.8.)

⁵² Büntető Jog Tára, 1907/1748. száma Arcanum (letöltés 2023.febr.11.)

⁵³ Idem., PÁL, J., *Gazdaság a városok és a modernizáció kihívásai mögött*, In: EGYED Á. 176.o.

királyi járásbíróssággal az ítélettel kapcsolatban. Aztán 1907 végén, decemberben a Székely Lapok című újság publikálja, hogy Dr. Péterfy Áron oklándi⁵⁴ ügyvéd az irodáját Nyárádszeredába helyezte át, a lapban egy rövid jellemzés is található, amely szerint fiatal és tehetséges ügyvédről⁵⁵ van szó, (ami későbbi ügyek kapcsán beigazolódik).

1919-ből ismét egy különös esettel találkozunk, amikor is a vádlott egy nyárádszeredai ügyvéd, Dr. Lőte Jenő, akit 2 rendbeli becsületsértéssel vádolnak. Magyar Etelka a sértett fél aki vallomást tesz arról, hogy az ügyvéd háromszor arcon ütötte miután „*hitvány piszok cigány*”-nak nevezte, ennek következtében a nő füle három napig vérzett, ezt az esetet több szemtanúval is igazolni tudja. Elgondolkodtató az a döntés, amely az ügy kapcsán született, ugyanis az ügyvédet valóban bűnösnek találják csak nem testisértés miatt, hanem 2 rendbeli becsületsértés vádjával születik ítélet. A levéltári adatok alapján erre az esetre illik az a leírás, hogy kurta és furcsa ugyanis egy újság sem számol be a történetekről, valamint a levéltári dosszié is csupán 6 lapból áll.⁵⁶ Megjegyzésre méltó, hogy a bíró neve, aki az ügyben eljár olvashatatlan módon van feltüntetve az amúgy olvasható ítélet leírásának oldalán, feltételezhető, hogy a családneve György de nem lehet tényként kezelni. Ez azonban megkérdőjelezhetővé teszi a per méltányosságát és alapvetően kérdéseket vet fel a peres eljárással kapcsolatban.

4. Igazságszolgáltatás Nyárádszeredában az impériumváltástól a II. bécsi döntésig

Az impériumváltástól kezdődően az addig fejlődő és modernizálódó nyárádszeredai királyi járásbírósságot a gátlások, akadályozottság és frusztráció kezdte el jellemezni. Új megnevezése „*Judecătoria Rurală Miercurea Niraj*” lett. Az impériumváltás hatására megfigyelhető, hogy a rendelkezésre álló levéltári adatok megtöbbszöröződnek, azonban számuk még mindig szerény és nehezen hozzáférhető.

A periratokban észrevehető a nyomasztó nemzeti identitás erőltetése. Egy 1923-as bírósági kézbesítési bizonyítvány egyik oldalán, a kézbesítendő nevéhez a bírósági jegyző ekképpen szerepelteti az érintett fél nevét: *Mihail László*, míg rögtön mellette az átvételnél a név így szerepel: *László Mihály*.⁵⁷ Ugyanezen kézbesítési bizonyítvány még megjelenik magyar nyelven is, a per

⁵⁴ Hargita megye

⁵⁵ Székely Lapok, Marosvásárhely, 1907. december 25., XLVII. évfolyam, 295. szám, 4.o., Arcanum (letöltve 2023. febr.8.)

⁵⁶ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 677. mutató, 4. akta,

⁵⁷ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 677. mutató, 6. akta,

iratai között azonban már a magyar bizonyítvány is románul van kitöltve.⁵⁸ Tovább olvasva a per irataiban feltűnik, hogy a magyar sablonokat felhasználva román nyelven kitöltve még használatban vannak a magyar formanyomtatványok, azonban döbbenetes esetek is fellelhetők, amikor a kézbesítési bizonyítvány, mint cím áthúzásra kerül és föléje odapecsételve olvasható a román megnevezés „*Adeverinta de inmanare*” (ékezetek nélkül).⁵⁹ További „javítást” nem alkalmazva, a magyar nyelvű bizonyítványt románul töltik ki. A per tárgya egy vadászbérleti szerződés és annak átruházása, amely 1919. december 12-én kötött a felek között és 1925-ig szólt. A magyarlakta településen a felek román névvel szerepelnek (még a magyar *András György* polgármester neve is *Andrea Ggeorghe*)⁶⁰ a bérleti szerződésben *László Péter*,⁶¹ aki a szerződés alapján, mint főbérő szerepel, a vadászbérleti szerződésben úgy jelenik meg, mint *Laszlo Petre*, de még megjelenik több különböző formában a magyar név (csak magyarul nem)⁶²: *Laslo Petru* (a hivatalban lévő bejegyzés alapján) / *Ladislau Petre* (vallomás alapján) / *Laszlo Petru* (a jegyző által használt egyik változat) / *Petre Laszlo* (a jegyző által használt másik változat) / *Láslo Petre* (a jegyző által használt harmadik változat).⁶³ A szerződés egy kézzel írt és lepecsételt változatát megtaláljuk magyarul is ezért feltételezhető, hogy a román nyelvű szerződés fordítása a magyarnak, erre enged következtetni a szöveg türkőfordítása és a magyar nevek románra való fordítási kísérlete is.

Tény, hogy 1919 előtt kevés levéltári adatok találunk a nyárádszeredai királyi járásbírószéket érintően azonban rendszerezettség figyelhető meg az összeállított dossziék tartalmára vonatkozóan. Szemben az azt követő időszakokkal, a levéltári adatok helyenként nemcsak hiányosak, hanem kaotikusak és áttekinthetetlenek sok esetben. Ezt igazolja, egy 1923-as eset:⁶⁴ Már az összeállított dosszié ránézésre is összezúrt látszatát kelti (igénytelenség), a borítón már többszöri újra számozás és kihúzások, minden sarokban széljegyzetek észlelhetők, olyan benyomást keltve, mintha nem lenne tisztában valaki konkrétan mi is van benne és hová is tartozik. Tovább haladva beigazolódik, hogy a dosszié tartalma ugyanolyan, mint a borítója, zavaros.

⁵⁸ Idem. 24.o.

⁵⁹ Idem. 30.o.

⁶⁰ A hivatalhoz bejegyzett bérleti szerződés aláírója

⁶¹ A fia vallomásából tudjuk meg, hogy tényleg így hívják

⁶² Ehhez hasonló tapasztalatok ír le VÁRADY T., *Mi legyen a bronz utazóórával?* című könyvében, Forum Kiadó, Újvidék, 2022, 49.o.

⁶³ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 677. mutató, 6. akta, 1922,

⁶⁴ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 677. mutató, 12. akta, 1923,

Ugyanis, hacsak a büntető ügy nem húzódott több mint két évtizeden keresztül, akkor nehezen érthető, hogy egy amúgy román nyelvű 1923-as büntető dossziében mit keres egy magyar nyelvű 1942-es a nyárádszeredai királyi járásbíróság, mint Telekkönyvi Hatóság hagyatékátadó végzéséről szóló kiadvány olyan személyeknek, akik nem voltak érintettek az adott büntetőügyben. A büntetőügy gyanúsított fele egy kibédi férfi, Mátyus Ferenc, aki kezéből egy baltát vettek ki, amikor verekedésbe keveredett munkából hazafele (favágó volt) két szomszéd falubelivel. A csendőrség parancsnokának vallomása alapján a hüvelykujjánál 5 cm-es vágás volt és az arca borsónyi karcolásokkal volt tele. Az ügyész, az ügyvéd Dr. Péterfy Áron közbenjárására, megállapítja utólag, hogy a sértett fél Mátyus Ferenc, aki önvédelemből keveredett verekedésbe. Mielőtt még bármiféle konklúzióra sor kerülne, érdemes figyelembe venni, hogy a magyar nevek ebben az esetben milyen románosodással rendelkeznek. *Szilveszter Sándor*, a vádlott és elítélt neve az első oldalon, ahol a felek szerepelnek, még magyarul írt névvel rendelkezik, későbbiekben már csak *Silvester Alexandru/Szilveszter Alexandru*-ként hivatkoznak rá, a tanúvallomások, *Ráduly György* családneve igazi kihívást okozott a román jegyzők vagy fordítók körében, ugyanis több változat is született, amelyek mind szerepelnek a periratban: *Raduly Ghiarghe/Ráduly Gheorghe/Radui Gheorghe/Raduj Gheorghe*.⁶⁵

Fontos kiemelni Dr. Péterfy Áron munkáját is, 1919-től 1930-ig lehet hozzáférni a Marosvásárhelyi Állami Levéltárban a nyárádszeredai királyi járásbíróságot érintő periratokhoz, de csak korlátozott számban, így ez alapján szűrőpróba szerűen 1922-től 6 perirat (összesen 7) került megfigyelésre. Ennek alapján elmondható, hogy három esetben merült Dr. Péterfy Áron neve, mint ügyvéd, és mindhárom esetben megnyerte az ügyet. Korábban már volt szó arról, hogy az ügyvéd Hargita megyei, iskoláit Homoródalmáson, Marosvásárhelyen végezte, majd Kolozsváron szerzett jogi diplomát. A háborúban százados és zászlóaljparancsnok volt.⁶⁶ Aktívan részt vett a

⁶⁵ Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 677. inventar, 12. akta, 1923,

⁶⁶ Az ügyvéd egyik leszármazottja, aki a családfát kutatja Dr. Péterfy Áron karakterizálásához Galambos Éva grafológus íráselemzését vette alapul, ami megállapítja, hogy:

„Péterfy Áron gyors gondolkodású, éles észjárású, de mégis megfontoltan cselekvő, elsősorban humán, szellemi érdeklődésű, alkalmazkodni képes személy lehetett, aki irányítói attitűddel valamint jelentős esztétikai igényrel és szépérzéssel volt megáldva. Karriervágy, önmegvalósítási igény munkálkodott benne. Az új információkra és kapcsolatokra nyitott, befogadó volt. Munkájában időt fordított az előkészületekre, a viselkedését és a kommunikációját is megtervezte. Sokat adott a külsőségekre. A munkafolyamat során képes volt a részletekben is elmélyülni, bár csökkenő lendülettel. Rendkívül fontos volt számára, hogy jó benyomást keltsen másokban, ezért kellő hangsúlyt helyezett saját megjelenésére, ill. saját fontosságának kiemelésére. (cifra betűk - minta) A munka élményt jelentett számára, amely összefonódott a magánéletével.

Marosvásárhelyi Unitárius Egyházközség életében a Marosi Egyházkerület világi vezetője volt, amelyről megemlékeznek a marosvásárhelyi imaház bejáratában elhelyezett nagyméretű márványtáblán.⁶⁷

Több neves ügyvéd van jelen Nyárádszeredában az 1920-as években, például Dr. Szoboszlai László, aki később közéleti karrierre is épített, ugyanis az Országos Magyar Párt területi elnöke lesz Nyárádszeredában 1927-ben.⁶⁸ Dr. Dósa László nyárádszeredai ügyvéd, 1883-ban Havadon született apja kisbirtokos. Ennek köszönhetően a középiskolát Nagyenyeden, az egyetemet Kolozsvárott végezte el 1910-ben jogtudományi doktor, ügyvédi vizsgát 1913-ban Marosvásárhelyen tesz; onnantól kezdve Nyárádszeredában gyakorló ügyvéd⁶⁹ a Bekecsaljai Református Egyházmegye főgondnoka,⁷⁰ a helybeli kaszinó ügyésze, a Hitelszövetkezet igazgatósági tagja és ügyésze, a magyar párt helyi tagozatának intéző bizottsági tagja, a párt volt helyi elnöke, a helybeli sportegylet tagja. Részt vett a háborúban, kitüntették.⁷¹ Dr. Lőte Eugén aki a zsidó közösség egyik előljárója és szintén jeles ügyvéd.⁷²

1930 után a modern igazságszolgáltatás már hírből sem volt ismeretes, de még a modern, mint jelző is használhatatlannak bizonyult a kialakult helyzetre való tekintettel. Azon tény, hogy egy magyar nyelvű marosvásárhelyi újságban a helységneveket románul írják⁷³ már-már nevetséges bizonyítási vágy lenne, azonban a tények igazolják, hogy tilos volt a magyar nyelvű helységneveket használni. Ennek a betartását cenzúra ellenőrizte, hasonlóképpen a keresztnévek románosításával kapcsolatban. Az 1930-as években a nyárádszeredai járásbíróság történetében a legkomolyabb peres bonyodalmak az oktatáshoz kapcsolódtak. A '30-as évek első felében 56 magyar szovátai dalárdistát egyenként 2000 lej pénzbüntetésre és 50 nap elázására ítélték a nyárádszeredai királyi járásbírószágon, mert a dalárda jelvényét viselték (a jelvény egy kék

A diplomáciai érzékének köszönhetően könnyen teremtett kapcsolatot az emberekkel, és empatikus képességének köszönhetően, könnyen a lelkükhöz férkőzött.”

⁶⁷ PÉTERFY, M., A Nagyajtai Péterffy család kutatása, kézirat,

⁶⁸ BÁRDI, N., *A két világháború között, 1918-1949*, In: Idem., EGYED, Á., 312.o.

⁶⁹ DAMÓ, J., *Ki kicsoda? Az erdélyi és bánsági közélet lexikonja*, Globus Könyvnyomda, Arad, 1931, 266.o.

⁷⁰ BEREKMÉRI. Á. R., *A Marosi Református Egyházmegye 1927. évi kettéosztása (A Bekecsaljai Református Egyházmegye létrejötte)*, Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Reformata Transylvanica, 2017, 7.o.

⁷¹ Idem. DAMÓ., 266.o.

⁷² Új Kelet újság, Marosvásárhely, 1929. március 27., X. évfolyam, 6. szám, 2.o., Arcanum (letöltés 2023.febr.16.)

⁷³ Új Kelet újság, 1929. március – 1929 december, Arcanum (letöltés 2023.febr.2.)

alapon lévő lant, a Szovátai Református Dalkör – írással volt ellátva).⁷⁴ Ezt követte a nyomáti⁷⁵ állami tanító „*kulturtevékenységének*” esete, amikor egy román nemzetiségű tanár, nevezetesen Bărbulescu Virgil ismeretlen okból kifolyólag neheztelt Nagy Miklós gazdára és gyerekeire töltötte ki bosszúját, azonban egy alkalommal az osztály szeme láttára brutálisan megverte Nagy Pétert és Gyulát a gazda 13 – 15 éves gyerekeit. A szülők azonnal orvoshoz fordultak, aki napokon át kezelte a megkínzott gyermekeket, a kiállított leletek szerint, a sérülések hét nap alatt gyógyulnak és rendkívül fájdalmas véralfutásokat eredményeztek. A tanító, amikor értesült a leletekről, tudomására adta a megvert gyermekeknek, hogyha nem látogatják az óráit, még mielőtt meggyógyulnának: „*lesz hadd el hadd ismét.*” A súlyosan bántalmazott gyerekek szülei feljelentést tettek a tanfelügyelőségénél és a nyárádszeredai járásbírósnál bűnvádi útra terelték az ügyet.⁷⁶ A harmadik ügy, amit figyelemmel szükséges végig kísérni a legsúlyosabb, ugyanis ez nem egyénekre vonatkozik, hanem kollektíven a nyárádszeredai felekezeti iskola megszüntetéséről szól, mivel az állami iskola román nyelvű oktatást nyújtott, azonban a felső nyárádmunte, ahová Nyárádszereda is tartozik, lakossága csaknem teljesen magyar volt. Ennek megfelelően felekezeti iskolával is rendelkezett Nyárádszereda községe és így a szülők gyerekeiket felekezeti iskolába járatták. Első körben a lakosság sokezer lejes pénzbüntetést kapott, amiért a gyerekek nem az állami iskolába járnak. A község lakói, a szülők, fellebbeztek a bírság ellen a nyárádszeredai járásbírósnál, azonban az ítélet nem volt kegyes. A gyerekek szüleit ugyanis arra kötelezik, hogy minden elmulasztott napért, amelyen a gyerekek nem jelentek meg az állam iskolában, hanem helyette a felekezetbe mentek, tehát a tanév összes tanítási napjáért egyenként 20 lejt pénzbírságot kötelesek fizetni. A szülők fellebbeztek az ítélet ellen.⁷⁷ A dolgok Demeterfalva községben még tovább is fajultak, a csendőrség vezetője vizsgálatot indított iskolásélelem miatt és beidézte a szülőket ahol arról érdeklődött, hogy kinek a felbujtására adják a gyerekeiket felekezeti iskolába az állami iskola helyett. „*Vallatás közben a csendőrmester számos szülőt brutalizált. Különösen akkor, amikor a szülők azt a választ adták, hogy senki sem biztatta őket, hanem saját akaratukból*

⁷⁴ 8 Órai Újság, Marosvásárhely, 1934. június 14., XX. évfolyam, 132. szám, 8.o., Arcanum (letöltés 2023.febr.16.)

⁷⁵ Település Nyárádszeredától pár kilométerre

⁷⁶ Reggeli újság, Marosvásárhely, 1935. január 31., V. évfolyam, 25. szám, 2.o., Arcanum (letöltés 2023.febr.16.)

⁷⁷ Kis újság, Marosvásárhely, 1937. szeptember 19., V. évfolyam, 213. szám, 5.o., Arcanum (letöltés 2023.febr.16.)

adták gyermekeiket állami iskola helyett felekezeti iskolába.”⁷⁸ Érdekességgént megjegyzendő, hogy fent említett három peres esetből, egyikről sem található publikus levéltári adat.

Észlelhető azonban, hogy a helyzet egyre zavarosabb és a megfelelően kiaknázott járásbíróság kezdi elveszíteni hitelességét az állampolgárok előtt, amely békétlenséget és nyugtalanságot szült. Ezt tetézték az 1937-es parlamenti választások, akkoriban a választási törvények szerint a hatalmon lévő pártnak 40% szavazatot kellett biztosítani, ami által a képviselői mandátumok 75% is megnyerte. A király az új választások levezetésével Gheorghe Tătărescut⁷⁹ bízta meg, aki a siker érdekében úgy ítélte, hogy a magyarokat az urnáktól jobb távol tartani. A Magyar Párt akkori jogi képviselője Dr. Nánási János szerint a választás előtt alapos tisztítást végzett a kormány és a „megbízhatatlan elemeket” eltávolította útjából. Így került sor Porubsky főispán leváltására is, akinek helyébe a Cretu prefektus került, ő aztán szaporán felvette megbízható és bizalmas barátját a csendőrnagyot és a helyszínen állapították meg, hova lesznek majd a csendőr és katonai kordonok felállítva. A parancs: lehetőleg egyetlen magyart sem engedni választani! A Magyar Párt próbált felülkerekedni az akadályokon és megfelelő stratégiát kidolgozni, hogy a magyarok eljussanak szavazni, ami nem volt kis feladat, hiszen a választási körzeti központokat lehetőleg úgy helyezték el a románok, hogy az a magyarok számára megközelíthetetlen legyen.⁸⁰ Ezért indult el 1937. december 20-án, hajnalban több nyárádmenti község szavazói szavazni. Nyolcszáz- ezer ember ereszkedett le a téli ködben a Nyárádmagyaroshoz két és fél kilométerre eső szűk völgyben, ami éppen, hogy megvolt száz méter széles. A menetelőket egy kiáltás állította meg, a szűk völgyben hat, nyolc csendőr, azon felül tíz katona, a rajvonalba fejlődve feltűzött szuronnal állta útját az ezres tömegnek. A karhatalom élén *Pereni Julin* mikházi jegyző úr volt, akit valaha *Petényi Gyulának* hívtak. Állítja, a Magyar Párt akkori jogi képviselője, hogy a nyárádmagyarosi gyilkos elsősorban ő volt, nem az árulás miatt, hanem mert ő nyitott tüzet először és őt követte a csendőrség (az már csak ráadás, hogy a sajátjaira nyitott tüzet). A hajnali óráktól délelőtt 11 óráig álltak az emberek feltartóztatva. Senki el nem ment. Várták a további intézkedést, mert a jegyző úr szerint az urnáknál túl nagy a tolongás és várni kell. Közben kocsin, vagy gyalogszerrel érkeztek a

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ A rövid életű román kormányok között kiemelkedő a Tătărescu-ék négy éves uralma, azonban az rendkívül hosszú időnek számított és a nép megunta. Miután Maniu szövetségre lépett Codreanuval ez azt eredményezte, hogy sok román szavazót veszített Tătărescu.

⁸⁰ LUKÁCS, GY., *Erdélyi mártírok és hősök aranykönyve*, Kiadja: Az erdélyi mártírok és hősök aranykönyv szerkesztőbizottsága, A Kultúra Könyvnyomdai Műintézet által, Pécs, 1941, 22.o.

környéki magyar papok, tanítók, vezetők és a párt küldöttei. Perenit nem lehetett jobb belátásra bírni. Tizenegy óra körül a helyszínre érkezett Abos 1 József deményházi plébános. Pereni ismerte a plébánost és megadta az engedélyt, hogy kocsijával áthajtsa a rajvonalon. A tömeg látván, hogy a plébános kocsija átmegy a kordonon azt hitte szabad az út és megindult. Pereni lekapta válláról vadászfegyverét és sortüzet vezényelve elsőnek lőtt a tömegbe. Egyidőben sült el hét csendőr fegyvere. (A katonák nem lőttek.) Ennek következtében tizenegy székel ember azonnal meghalt, egy a kórházban, egy pedig azt követően, hogy nyílt sebbel még aznap hazaengedték, ami következtében elvérzett.⁸¹ A plébános adott hírt a történetekről egy másik körzet választási elnökének, aki azonnal értesítette, az ügyészséget, a főispánt és a választási elnököt. A holttestek eltűntek és senki nem tudja, hol lehetnek eltemetve. A kiküldött vizsgálóbíró azonnal kihallgatta a tanukat. Az első jegyzőkönyv túl közel állt az igazságot. Cretu prefektus tehát új bizottságot küldött ki, amely szűk baráti köréből verbuválódott és amelynek élén a táblai főügyész állj. A tények nagyon hamar teljesen másképp fetettek. Az új jegyzőkönyv szerint a csendőrök önvédelemből használták fegyverüket, mert a „megvadult magyarok földre döntötték őket”. A törvényszéki ügyész a kihallgatás után átutalta az ügyet előzetes vádirattal a vizsgálóbíróhoz. Az igazság azonban veszedelmes volt a kormányra nézve. A Distransky (lengyel származású) ügyészt sürgősen kihelyezték járásbírónak egy kis községbe. Dr. Rusu vizsgálóbíró sejtve a következményeket, kérte, hogy vonják vissza vizsgálóbírói megbízatását. Ekkor egy új embert dr. Poboran járásbíró bízta meg a vizsgálattal, aki ignorálva az ügyész és a vizsgálóbíró helyszínén felvett jegyzőkönyvét, megszüntető végzést hozott. Karrierjén sokat lendített az eset, ugyanis hamarosan, törvényszéki elnökként köszönti a történelmet. A vádlottak javára önvédelmet állapított meg. A végzés ellen beadott fellebbezést a tábla mellett működő vádtanács, az iratok tanulmányozása nélkül elutasította. A végső fórumon a Semmisítőszék is igazat adott a csendőrségnek.⁸²

A nyárádszeredai járásbírószék ezt az esetet követően még pár évig működött, azonban már nem találunk hozzáférhető levéltári adatot arról, hogy pontosan hogyan is működött az igazságszolgáltatás a továbbiakban a vidéki kis járásbírószékeken. Található azonban adat arról, hogy

⁸¹ Idem. 23.o.

⁸² Idem., 24.o.

miután a bíróság megszűnt, az épületben fiú árvaház működött, majd a későbbiekben különböző tevékenységeknek otthont adó irodák.

5. Összegzés

A nyárádmenti térség létén és fejlődésén a járásbíróság lendített, ami által a lakók is képesek voltak a fejlődésre, az, hogy járásbíróságot hoztak létre, eredményezni tudta nem csak Nyárádszereda de a környező települések fellendülését és gyarapodását, amit már értelmiség arányáról végzett felmérések is jól reprezentáltak.

A fejlődés korszaka az első világháborúig tartott,⁸³ azonban a kis térséget nem csak későbbre érte el a fejlődés szele, hanem kissé tovább is tartott vagy legalább később kezdet leépülni. Ennek az eredménynek az elérésében kétségtelen, hogy a nyárádmenti jogászok nagy szerepet játszódtak. Azonban sajnálatos az a tény, hogy a nyárádszeredai királyi járásbíróságot nem sikerült a későbbiekben megmenteni, mint bíróság. Sokáig az épület is a hanyatlás veszélyének volt kitéve, amíg az önkormányzat eldöntötte, hogy eredeti szerkezetét és kinézetét restaurálva, inkubátorházként ismét használhatóvá teszi a közösség számára.

Paul Valéry ezt írja 1929-ben „*un poème n'est jamais achavé – c'est toujours un accident qui le termine*” Várady Tibor fordítása alapján ez úgy tudatosítható, hogy „*egy vers sosincs készen – minidig egy véletlen vet neki véget*”, ő ezt úgy értelmezi, hogy izgalmasak lehetnek a kezdet nélküli történetek, mivel az idők során van, hogy az iratcsomók hiányossá válnak, ahogyan azt is megállapítja, hogy vannak véletlen befejezések is. Néha azonban kiderül, hogy vannak véletlen folytatások is, amelyekben hivatkoznak egy elveszített vagy megnyert ügyre. Ezek különféle iratokból derülnek ki.⁸⁴ Bizonyos esetekben már az is lényeges, hogy kifejezett témákban tárgyalások zajlanak, ez segít jobban megérteni adott történelmi kort és helyszínt. Régi periratokban található vallomások olvasásakor van esély megélni valaki más emlékeit és az alapján korhűbb nézőpontra szert tenni ilyenkor láthatóvá/észlelhetővé válik Várady Tibor kifejezése alapján az „idényszerű örökkévalóság” és ilyenkor bebizonyosodik, hogy hányszor változott, amit olyan megváltoztathatatlanként fogtak fel. Ez a kutatás sem zárult le végérvényesen, azonban befejeződik egyelőre. Mint korábban is olvasható volt, rendelkezésre bocsátott levéltári adatok hiányában nem tud teljesen átfogó lenni a kutatás, azonban a II. bécsi döntés ad egy időbeli keretet lezárásként. Ez az amit felhasználva pontot teszünk a kutatás végére annak reményében, hogy jogtörténeti szempontból hasznos és érdekes tényeket sikerült feltárni.

⁸³ VERESS, E., *Erdély mint igazságszolgáltatási tér 1867–1920 között*, In: FEGYVERESI, ZS., VERESS, E.,

(szerk) *Történelmi bírósági épületek Erdélyben*, Forum Iuris Könyvkiadó, Kolozsvár, 2021, 7.o.

⁸⁴ Idem., VÁRDAY, T., 205.o.

6. Bibliográfia

Szakkönyvek:

1. DAMÓ JENŐ, Ki kicsoda? Az erdélyi és bánági közélet lexikonja, Globus Könyvnyomda, Arad, 1931,
2. EGYED ÁKOS, (szerk.): Székelyföld története III. kötet, Magyar Tudományos Akadémia, Bölcsészettudományi Kutatóközpont (MTA BTK, Budapest) Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME, Kolozsvár) Haáz Rezső Múzeum (HRM, Székelyudvarhely) Székelyudvarhely, 2016,
3. LUKÁCS GYÖRGY, Erdélyi mártírok és hősök aranykönyve, Kiadja: Az erdélyi mártírok és hősök aranykönyv szerkesztőbizottsága, A Kultúra Könyvnyomdai Műintézet által, Pécs, 1941,
4. MOLNÁR ANDRÁS, (szerk.): *A magyar bírósági szervezet és perjog története*, Kiadó: Zala Megyei Bíróság-Magyar Jogász Egylet Zala Megyei Szervezete, Zalaegerszeg, 1996,
5. VÁRADY TIBOR, Mi legyen a bronz utazóórával? című könyvében, Forum Kiadó, Újvidék, 2022,
6. VERESS Emőd (szerk): *Erdély jogtörténete*, Forum Iuris, Kolozsvár, 2018,

Időszakos kiadványok

1. 8 Órai Újság, Marosvásárhely, 1934,
2. BEREKMÉRI. Á. Robert., A Marosi Református Egyházmegye 1927. évi kettéosztása (A Bekecsaljai Református Egyházmegye létrejötté), Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Reformata Transylvanica, 2017,
3. Büntető Jog Tára, 1907/1748. száma
4. Havi Közlöny, 1906,
5. Kis újság, Marosvásárhely, 1937,
6. Közérdek, Marosvásárhelytt, 1891. III-ik évfolyam,
7. Magyar Nemzet, 1901,
8. Magyar Polgár Kolozsvár, 1887-1893,
9. Marosvidék Heti Közlöny, Marosvásárhely, 1895,
10. Nemzeti Hírlap, Kolozsvár, 1904,
11. Politikai Ujdonságok, 1881. XXVII. évfolyam,

12. Reggeli újság, Marosvásárhely, 1935,
13. Szabadság, Marosvásárhely, 1906-1907,
14. Székely Lapok, Marosvásárhely, 1902-1907,
15. Székelység, Marosvásárhely, 1904,
16. Új Kelet újság, Marosvásárhely, 1929

Kézirat

1. PÉTERFY, Miklós., A Nagyajtai Péterffy család kutatása, kézirat,

Levlétár

2. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 1109. mutató, 1. akta,
3. Marosvásárhelyi Állami Levéltár, 881. mutató, 277. fond, 1. akta,
4. Marosvásárhelyi Állami Levéltár, 75. mutató, 16. akta,
5. Marosvásárhelyi Állami Levéltár, 75. mutató, 17. akta,
6. Marosvásárhelyi Állami Levéltár, 75. mutató, 18. akta,
7. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 21. akta,
8. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 22. akta,
9. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 23. akta,
10. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 24. akta,
11. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató 25. akta,
12. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 26. akta,
13. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 27. akta,
14. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 28. akta,
15. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 29. akta,
16. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 75. mutató, 30. akta,
17. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 677. mutató, 4 akta,
18. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 677. mutató, 6. akta,
19. Román Állami Levéltár, Marosvásárhely, 677. mutató, 12. akta,

Egyéb

1. Tema de proiectare, Județul Mureș, Miercurea Nirajului, Nr. 4644/26.05.2020